

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему: «Формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості» здобувача ступеня доктора філософії

Мнишенко Катерини Володимирівни

за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Публічна презентація проведена на кафедрі педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

16 лютого 2023 року, протокол № 3

1. Актуальність теми дослідження зумовлена соціальним замовленням суспільства на випускника закладу дошкільної освіти, який оволодів компетентностями, сформованими у процесі колективної й індивідуальної творчої діяльності, здатен вирішувати інтелектуальні та творчі завдання, а також створенням умов для особистісного розвитку дитини та її успішної соціалізації.

Художньо-естетичне виховання дітей дошкільного віку є одним із пріоритетних напрямів системи освіти і державної політики загалом, про що свідчить аналіз нормативно-правового забезпечення освіти: Закону України «Про освіту» (2017 р.), «Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті» (2002 р.), «Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах», «Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку» (2020), Концепції «Нова українська школа» (2016 р.), Базового компонента дошкільної освіти (2021).

Запровадження Базового компонента дошкільної освіти (2021 р.) зумовило зміну педагогічних поглядів на традиційний процес формування в дошкільників естетичного, художнього та творчого ставлення до світу у процесі їхньої діяльності. У сучасних умовах розвитку дошкільної освіти виникають нові цілі, змінюється зміст освіти й технології навчання, розробляються нові форми й методи організації освітнього процесу під час формування основ художньо-естетичної культури здобувачів дошкільної освіти.

Наразі національно-культурні традиції перебувають у центрі уваги сучасної освітньої політики, одним із основних пріоритетів якої є збереження і розвиток культурної спадщини, народної художньої творчості як основи духовно-морального розвитку суспільства. Орієнтація на цінності народної творчості забезпечує формування в дитини естетичного світогляду; активізацію проявів самостійності, ініціативи та творчих здібностей; реалізацію художньо-естетичного світосприйняття в різних видах дитячої діяльності, а також сприяє високому рівню осмислення культурної спадщини і засвоєнню надбань національної культури у процесі становлення особистості дошкільника.

Аналіз наукової, філософської та психолого-педагогічної літератури свідчить, що феномен формування художньо-естетичної культури особистості активно досліджується у дослідженнях Г. Балла, І. Бека, Н. Гатеж, Дж. Гонігмана, Д. Джола, І. Зязюна, В. Лозового, О. Малицької, Л. Масол,

О. Отич, О. Рудницької, О. Сухомлинської, А. Щерби та ін.). Останнім часом значну увагу дослідники приділяють оновленню змісту та шляхів формування художньо-естетичної культури здобувачів освіти. З'являються праці, присвячені, підготовці майбутніх педагогів до художньо-естетичного виховання підростаючого покоління (Т. Зузяк, С. Мельничук, В. Папушина, Ю. Саврій, С. Скрипнікова, Я. Сопіна) та формуванню художньо-естетичної культури здобувачів середньої освіти (Ю. Блудова, А. Бовт, Н. Гатеж, В. Кириленко, Н. Миропольська, Л. Михайлова, І. Савіцька, І. Тименко).

Аналіз сучасних досліджень проблеми формування основ художньо-естетичної культури здобувачів дошкільної освіти здійснено в наукових працях Г. Беспалько, Е. Белкіної, А. Богуш, Р. Борщ, Н. Ваганової, Т. Грицишиної, І. Казмерчук, Ю. Клокова, В. Кузьменко, С. Матвієнко, Л. Одерій, І. Паласевич, Т. Поніманська, Т. Піроженко, О. Проскури, Л. Старовойт, А. Шевчука. Деякі аспекти естетичного виховання дітей дошкільного віку розкрито в дисертаційних дослідженнях останніх років В. Григоренко (формування естетичного ставлення дітей старшого дошкільного віку до декоративно-ужиткового мистецтва на заняттях з образотворчого мистецтва), Т. Житник (розвиток художньо-творчої активності старших дошкільників засобами живопису), А. Чаговець (гармонійне виховання дітей 4–6 років у культурно-освітньому просторі дошкільного навчального закладу).

У центрі наукових інтересів сучасних дослідників також перебувають різні аспекти виховання дітей дошкільного віку засобами народної творчості. Цій проблематиці присвячені дисертаційні дослідження О. Литвишко (формування основ соціальної компетентності дітей 5–6 років засобами казки в дошкільних навчальних закладах), А. Карнаухової (формування шанобливого ставлення у дітей 5-го року життя до дорослих засобами української казки), Н. Чужої (формування естетичного досвіду молодших школярів засобами українських народних паремій).

Дослідження новітніх педагогічних підходів до визначення особливостей формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості дали змогу визначити сучасний контекст досліджуваного процесу, який характеризується визначеними суперечностями:

- соціальним замовленням суспільства на реалізацію завдань закладів дошкільної освіти, пов'язаних з розвитком творчої особистості та існуючими традиційними підходами до формування основ художньо-естетичної культури дітей дошкільного віку;

- необхідністю художньо-естетичного розвитку дітей дошкільного віку як усвідомленого, цілеспрямованого, керованого педагогічного процесу та відсутністю науково-обґрунтованої педагогічної моделі формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості;

- необхідністю реалізації освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва» Базового компоненту дошкільної освіти (2021) та відсутністю методичного супроводу формування основ художньо-естетичної культури здобувачів дошкільної освіти засобами народної творчості.

З огляду на викладене, актуальність і недостатня розробленість зазначеної проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано в контексті досліджень Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського як складової науково-дослідної теми кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами «Педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (0119U102999) та кафедри дошкільної освіти «Підготовка фахівців дошкільної та початкової освіти в умовах інтеграції України в Європейський освітній простір» (0121U109684). Тему дисертації затверджено Вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 5 від 26. 10. 2016 р.) й узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 2 від 28. 03. 2017 р.).

3. Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що *вперше*: обґрунтовано педагогічні умови формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості (проведення заходів художньо-естетичного спрямування, орієнтованих на засвоєння цінностей, творчої спадщини українського народу; використання проєктної технології формування художньо-естетичної культури дітей дошкільного віку засобами народної творчості; залучення сімей до формування основ художньо-естетичної культури дітей дошкільного віку засобами народної творчості); *обґрунтовано* та представлено модель формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості; *уточнено* поняття: «художньо-естетична культура здобувачів дошкільної освіти», «художньо-естетична культура здобувачів дошкільної освіти», «формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості»; *охарактеризовано* компоненти, критерії й рівні сформованості основ художньо-естетичної культури дітей дошкільного віку засобами народної творчості; *набули подальшого розвитку* форми, методи та засоби формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості з використанням сучасних педагогічних технологій.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дослідження полягає у дослідженні змісту, сутності базових понять дослідження: «художньо-естетична культура», «художньо-естетична культура здобувачів дошкільної освіти», «формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості»; уточнені компоненти, критеріїв та рівнів сформованості основ художньо-естетичної культури дітей дошкільного віку засобами народної творчості; розробці моделі формування основ художньо-естетичної культури у вихованців закладів дошкільної освіти засобами народної творчості; в удосконаленні освітнього процесу, спрямованого на формування основ художньо-естетичної культури здобувачів дошкільної освіти засобами народної творчості. Запропоновано для практичного використання методичні рекомендації «Формування основ художньо-естетичної культури здобувачів дошкільної освіти засобами народної творчості». Розроблено і впроваджено в освітній процес закладів дошкільної освіти комплекс творчих завдань, сценаріїв проведення розважальних заходів, спрямованих на реалізацію освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва» Базового стандарту дошкільної освіти.

Основні положення та висновки проведеного дослідження впроваджено в освітній процес підготовки майбутніх вихователів під час вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Методика проведення занять з народознавства» у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського. Запропоновані в роботі теоретичні та методичні матеріали можуть бути використані під час організації освітньої роботи у закладах дошкільної освіти, для написання курсових та дипломних робіт здобувачами вищої освіти, для створення навчально-методичних посібників тощо.

5. Впровадження результатів роботи. Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (№ 06/29 від 26.12.2022), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (№ 01-23/204 від 15.12.2022), Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (№11 від 08.12.2022), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (№579 від 29.12.2022), Комунального закладу вищої освіти «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського» (№01-09/22 від 25.01.2023), комунального закладу «Заклад дошкільної освіти №10 ВМР» (№ 05-01-02/02 від 12.01.2023), комунального закладу «Дошкільний навчальний заклад №1 ВМР» (№ 17 від 25.01.2023), ЗДО №2 села Рахни-Лісові Тульчинського району Вінницької області (№ 58 від 10.11.2022), ЗДО №1 «Дзвіночок» Комунальної власності Жмеринської об'єднаної територіальної громади Вінницької області (№ 05-08/08 від 14.12.2022), комунального закладу «ДНЗ №305» м. Київ (№05-02-07/07 від 23.11.2022).

6. Особиста участь автора. У статті Sarancha I., Mnyshenko K., & Khilya A., (2021) «Personal Values in the Structure of the Social Environment and Professional Activity» дисертанткою здійснене теоретичне обґрунтування та діагностика системи цінностей особистісних установок здобувачів вищої педагогічної освіти. Публікація Мнишенко К., & Волошина О., (2020) «Формування в майбутніх учителів етнопедагогічної компетентності» авторською є характеристика основних принципів етнопедагогіки; методів виховання, які застосовують в етнопедагогіці. У статті Волошина О., & Мнишенко К., (2020) «Підготовка вихователя до формування художньо-мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку засобами фольклору» авторка здійснила аналіз напрямів роботи вихователів закладів дошкільної освіти щодо формування художньо-мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку засобами фольклору. Стаття Мнишенко К., & Волошина О., (2021) «Педагогічні умови формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості» містить авторське теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості. У публікації Kuchynska I., Blashkova O., Rodiuk N., Holiuk O., Polishchuk S., Ivanytska N., & Mnyshenko K., (2022) «Innovative educational activity in higher education in the conditions of modern reforming of ukrainian educational system» здобувачкою здійснено теоретичний аналіз особливостей реформування сучасної системи освіти, інноваційних процесів, які відбуваються в закладах освіти. У статті Dmitrenko N., Voloshyna O., Kizim S., Mnyshenko K., & Nahorniak S., (2022) «Smart Education in the Prospective Teachers' Training» авторкою охарактеризовано особливості

впровадження смарт-технологій в освітній процес здобувачів освіти різного рівня.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі педагогіки, професійної освіти та управління освітніми закладами Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. *Науковий керівник* – кандидат педагогічних наук, доцент *Волошина Оксана Василівна*.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, встановлено, що дисертаційна робота Мнишенко Катерини Володимирівни є результатом самостійних досліджень, не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дисертація характеризується єдністю змісту та відповідає вимогам щодо її оформлення.

7. Перелік публікацій за темою дисертації. За результатами досліджень опубліковано 21 публікацію, із них: 1 стаття – у виданні категорії «А», 5 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б»; 2 статті у закордонних виданнях, 2 – у колективних монографіях; 9 – у матеріалах конференцій, 1 – методичні рекомендації, 1 – навчальний посібник у співавторстві.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Sarancha, I., Mnyshenko, K., & Khilya, A. (2021). Personal Values in the Structure of the Social Environment and Professional Activity. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. 15th International Scientific Conference. Rezekne Academy of Technologies*, Rezekne, Latvia. 402-413 (*автор. внесок – 0,3 друк.аркуша*) (видання індексується у наукометричній базі даних Web of Science).

Посилання на публікацію <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/6321>
<https://doi.org/10.17770/sie2021vol3.6321>

2. Мазур, К.В. (2018). Організація патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку засобами українського музичного фольклору. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 52. Вінниця-Київ. С.89-93. (видання індексується у наукометричних базах даних Index Copernicus, Google Scholar, Національна бібліотека ім. Вернадського, Academic Resource Index, Scientific Social Community. Внесений до переліку фахових видань України категорії «Б»). Посилання на публікацію https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=Tkln89gAAAAJ&citation_for_view=Tkln89gAAAAJ:3fE2CSJlrl8C

3. Мнишенко, К. В., Волошина, О. В. (2020). Формування в майбутніх учителів етнопедагогічної компетентності. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*, 63. Вінниця. С.81-85 (видання індексується у наукометричних базах даних Index Copernicus, Google Scholar, Національна бібліотека ім. Вернадського. Внесений до переліку фахових видань України категорії «Б»). Посилання на публікацію <https://vspu.net/nzped/index.php/nzped/issue/view/188/nzped-63-2020>

[DOI 10.31652/2415-7872-2020-63-81-85](https://doi.org/10.31652/2415-7872-2020-63-81-85) (*автор. внесок – 0,5 друк.аркуша*)

4. Мнишенко, К.В. (2021). Організаційно-методичні засади формування основ художньо-естетичної компетентності дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал*. Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. 4 (108), 112-121. (видання індексується у наукометричних базах даних Crossref, Index Copernicus Master List, Google Scholar та CEJSH. Внесений до переліку фахових видань України категорії «Б»). Посилання на публікацію

<https://www.repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/11505>

[DOI 10.24139/2312-5993/2021.02/112-121](https://doi.org/10.24139/2312-5993/2021.02/112-121)

5. Мнишенко, К.В. (2022). Особливості формування основ художньо-естетичної культури у здобувачів дошкільної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 64. Вінниця-Киві. С. 126-136. (видання індексується у наукометричних базах даних Index Copernicus, Google Scholar, Національна бібліотека ім. Вернадського, Academic Resource Index, Scientific Social Community. Внесений до переліку фахових видань України категорії «Б»). Посилання на публікацію

https://drive.google.com/file/d/1s4is6uqJ8e_8SjTpQW4Lw8hCvxpM3n5D/view

[DOI: 10.31652/2412-1142-2022-64-126-136](https://doi.org/10.31652/2412-1142-2022-64-126-136)

6. Мнишенко, К.В. (2022) Участь дітей у календарних святах як засіб патріотичного виховання. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 13(18). 352-361. (видання індексується у наукометричних базах даних Index Copernicus, Google Scholar, Research Bible. Внесений до переліку фахових видань України категорії «Б»). Посилання на публікацію <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/3124>

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-13\(18\)-352-360](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-13(18)-352-360)

Публікації у наукових зарубіжних виданнях

7. Mazur, K.V. (2019). Education of national patriotic survivals in primary age children by national symbol. *Simperatives of civil society development in promoting national competitiveness*. Batumi, Georgia. 224-227p. Посилання на публікацію <https://nier.ge/images/Conference-program-Batumi-GEORGIA-1.pdf>

8. Kuchynska, I., Blashkova, O., Rodiuk, N., Holiuk, O., Polishchuk, S., Ivanytska, N., & Mnyshenko, K. (2022). Innovative educational activity in higher education in the conditions of modern reforming of ukrainian educational system. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I*. 168-183 (автор. внесок – 0,2 друк.аркуша). Посилання на публікацію <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/6864>
<https://doi.org/10.17770/sie2022vol1.6864>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Мазур, К. (2014). Наступність у формуванні логічного мислення дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій:*

збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв. Вип. 3. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД». С.188-191.

10. Мазур, К.В. (2016). Розвиток комунікативних умінь дітей дошкільного віку засобами гри. *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій*. 5. Вінниця. С. 48-51

11. Мазур, К.В. (2017). Формування художньо-естетичної культури в дітей дошкільного віку як нагальна потреба сьогодення. *Педагогічний пошук: Збірник наукових праць студентів і молодих учених*. 8, с. 77-80.

12. Мазур, К.В. (2017). Формування художньо-естетичного смаку в дошкільників як психолого-педагогічна проблема. *Особистісно-професійний розвиток майбутнього вчителя: Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції*. С. 75-78

13. Мазур, К.В., Давидчук, А. О., Зеленюк, С. В., Зеленюк, С. В., Кіржа, Н. В., Кіржа, Н. В., ... Черчик, Н.Л. (2017). *Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу*. Вінниця: ВДПУ. https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/1177/1/Професійно-педагогічна%20компетентність%20викладача%20вищого%20навчального%20закладу_навчальний%20посібник.pdf

14. Мазур, К.В., & Король, А.В. (2019). Особливості естетичного виховання дітей у процесі ознайомлення з декоративно-ужитковим мистецтвом: критерії і показники. *Молодий вчений*, 5.2 (69.2), с. 15-16. (автор. внесок – 0,8 друк.аркуша) <https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/4385/1/Особливості%20естетичного%20виховання%20дітей%20у%20процесі%20ознайомлення%20з%20декоративно-ужитковим%20мистецтвом.pdf>

15. Мнишенко, К. В. (2020). Роль мистецтва у формуванні моральних якостей дошкільників. *Ціннісно-орієнтований підхід в освіті і виклики євроінтеграції: матер. Міжнар. наук.-метод. конф.* С. 84-85.

16. Волошина, О.В., & Мнишенко, К.В. (2020). Підготовка вихователя до формування художньо-мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку засобами фольклору. *Особистісно-професійний розвиток учителя: погляди стейкхолдерів. Монографія*. С. 102-118 (автор. внесок – 0,5 друк.аркуша).

17. Мнишенко, К.В., & Волошина, О.В. (2021). Педагогічні умови формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості. *Особистісно-професійний розвиток учителя: погляди стейкхолдерів. Монографія*. С. 277-294 (автор. внесок – 0,5 друк.аркуша).

18. Мнишенко, К.В. (2021). Особливості естетичного виховання дітей у процесі ознайомлення з народною творчістю. *Розвиток освіти і науки: проблеми, теорія, досвід і перспективи : матер. II заоч. Всеукр. наук.-практ. конф.* С. 77-79.

19. Мнишенко, К.В. (2022). Інтегрований підхід до формування естетичного розвитку та виховання дітей дошкільного віку. *Особистісно-професійне становлення педагога в контексті інтеграції України в європейський освітній простір: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (м. Вінниця, 29-30 листопада 2022 р.). Частина 1. с. 194-197.

20. Мнишенко, К.В. (2022). *Формування основ художньо-естетичної культури дітей дошкільного віку засобами народної творчості: методичні рекомендації*. Вінниця: «Твори», 118 с.

21. Dmitrenko, N., Voloshyna, O., Kizim, S., Mnyshenko, K., & Nahorniak, S. (2022) Smart Education in the Prospective Teachers' Training. *CTE Workshop Proceedings of ACNS Conference on Cloud and Immersive Technologies in Education (CITEd 2022)*. (автор. внесок – 0,2 друк.аркуша).

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Мнишенко К.В. «Формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості» за науковим рівнем, практичною цінністю, змістом та оформленням відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради Закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а також напрямку досліджень освітньо-наукової програми Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань Освіта/Педагогіка.

РЕКОМЕНДУВАТИ:

Дисертаційну роботу «Формування основ художньо-естетичної культури вихованців дошкільних установ засобами народної творчості», подану Мнишенко Катериною Володимирівною на здобуття ступеня доктора філософії, до захисту.

Головуюча публічної презентації:
доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри педагогіки,
професійної освіти та управління
освітніми закладами

Акімова

Ольга Акімова

